

Oponentský posudek na bakalářskou práci

Název práce: „Kontext užívání přírodního opia u klientů Kontaktního centra SANANIM v Praze“

Student/-ka: Lucie Zeithammerová

Cílem práce, který si autorka stanovila, bylo zmapovat a popsat způsoby užívání přírodního opia u institucionálně vybraného vzorku šesti klientů nízkoprahového kontaktního a poradenského centra SANANIM v Praze. Ve snaze zmapovat výše uvedené chování vybraných uživatelů drog si studentka stanovila několik dílčích cílů – přiblížit průběh opiové sezóny, způsoby sběru opia, jeho zpracování, přípravu pro aplikaci a vzorce užívání, účinky a zdravotní důsledky užívání, rituály spojené se sběrem opia a s průběhem opiové sezóny. Stanovených cílů se jí podařilo dosáhnout. Navíc lze téma práce – vzhledem k tomu, že patrně dosud nebylo v České republice odborně pojednáno – označit za inovativní.

Práce je logicky strukturována a rozdělena do dvou hlavních částí: teoretické a výzkumné. V první části autorka představuje skupinu opioidů, popisuje různé účinky jednotlivých látek na člověka a jejich dělení. Zabývá se i jejich dalšími specifiky, jako jsou jejich závislostní potenciál, odvykací stav či akutní intoxikace, trestně-právními otázkami sběru a přípravy opia a prevalencí užívání opioidů. V teoretické části představuje metodologii realizovaného kvalitativního výzkumu, vstupní informace o socio-demografické situaci v hl.m. Praze, v jejímž okolí respondenti nejčastěji opium sbírají a užívají, prevalenci problémového užívání opioidů a jeho nepříznivých dopadů stejně jako základní informace o vybraných typech drogových služeb, zejména popisuje zařízení, s jehož klienty výzkum realizovala. Následně prezentuje informace o složení vzorku respondentů a přehled zjištění z realizovaného šetření, v němž sleduje výše uvedené cíle.

Některé informace – např. o prevalenci problémového užívání opioidů se objevují opakovaně jak v teoretické, tak ve výzkumné části. Poněkud matoucí jsou rozdílné hodnoty uváděných problémových uživatelů drog – na str. 22 autorka uvádí jejich počet 30,2 tisíc a na str. 36 pro změnu 35 – 37 tisíc osob. Tuto diskrepanci by mohla autorka při obhajobě vysvětlit.

Zvolená metodologie uplatňující postupy kvalitativního výzkumu je plně v souladu s cíli, které si autorka v úvodu své práce stanovila. Prezentovaná zjištění vedou k závěru, že se jí podařilo nejenom zmapovat a popsat způsoby užívání přírodního opia částí uživatelů drog, ale i – v souladu s přednostmi kvalitativního přístupu – pomoci porozumět jejich chování, tedy motivům, jež je k popisovanému jednání vedou i významu, který mu přiřkládají. Navíc patřičně upozorňuje i na limity zvoleného přístupu – tedy vysokou míru validity prezentovaných zjištění a současně nízkou míru reliability, jež souvisí s omezenou standardizací nástrojů (struktury semistrukturovaného interview) použitých v průběhu realizovaného šetření. Navíc, v závěrečné diskusi, autorka upozorňuje na riziko generalizace jí prezentovaných poznatků.

Výběr použité literatury pro zpracování textu se jeví jako odpovídající, zejména s ohledem na poměrně omezený počet publikací na dané téma, jež jsou dostupné v českém jazyce. Odkaz na citované zdroje však autorka nepoužívá zcela důsledně. Např. na str. 36 se zdá, že není uveden odkaz na citovaný zdroj ve dvou případech: 1) když autorka uvádí nabídku služeb nízkoprahového kontaktního a poradenského centra a 2) když uvádí definici terénních služeb podle Standardů odborné způsobilosti. Po formální stránce lze ještě zmínit skutečnost, že autorka ne zcela správně odkazuje na uváděné zdroje, když je opakovaně uvádí takto „...nízkou reliability_ (Disman, 2007)“ – tedy citovaný zdroj je uváděn za koncem věty ukončeným tečkou, namísto uvedení před tečkou. To lze však považovat pouze za drobný nedostatek v kontextu inovativnosti tématu a jinak zvládnuté formální stránky práce.

Přesto se zdá, že práce postrádá dva základní prvky, na nichž by měla stavět: 1) kritické přemýšlení a interpretaci prezentovaných zjištění a 2) sumarizaci implikací prezentovaných

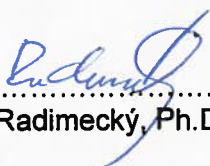
zjištění pro praxi. Ad 1) Zjištění, že „vždycky když přestaneme na pole jezdit, tak musím na několik dní zvýšit, asi tak zdvojnásobit dávku heroinu/po sezóně беру tak 8 mg Subutexu a až dvakrát tolik heroinu, ale je to pár dní...“ nabízí prostor pro diskusi o mýtu zvyšování tolerance (viz např. Gossop, M. (2000) Living with Drugs). Presentované zjištění spíše potvrzuje argumenty zmíněného autora, že zvyšování tolerance (dle MKN-10) u uživatelů drog je spíše mýtus. Neboť uživatelé drog zvyšují množství užívané látky spíše v souvislosti s jejich finanční situací a možnostmi obstarat si větší množství drog, jinak spíše mají svoji „minimální dávku“, kterou nezbytně nemusejí zvyšovat, byť v obdobích „hojnosti“ mohou.

Ad 2) Z části „3.7.3 Zdravotní problémy spojené s užíváním opia“ vyplývá, že uživatelé drog v sezóně užívání přírodního opia ve zvýšené míře trpí zdravotními problémy. To by mělo mít své praktické implikace pro programy harm reduction, které by tento sezónní fenomén měly vzít v potaz a zaměřit se ve svých aktivitách na snahu snižovat potenciální zdravotní rizika se sezónním užíváním opia souvisejících.

Přes uvedené připomínky hodnotím práci jako velmi dobrou. Její téma je vhodně zvolené a dosud v české odborné literatuře pravděpodobně nezpracované.

Návrh klasifikace – velmi dobře (2)

V Praze, 19. června 2008


.....
PhDr. Josef Radimecký, Ph.D., MSc.

Navrhované otázky pro obhajobu:

Z čeho vyplývá disproporce vámi uváděných počtů problémových uživatelů drog – jednou 30,2 tisíc a podruhé 35 – 37 tisíc osob?

Na základě vámi prezentovaných zjištění - „vždycky když přestaneme na pole jezdit, tak musím na několik dní zvýšit, asi tak zdvojnásobit dávku heroinu/po sezóně беру tak 8 mg Subutexu a až dvakrát tolik heroinu, ale je to pár dní...“ podrobte kritice tezi o zvyšování tolerance u uživatelů ilegálních drog.

Jaká opatření/intervence by mohly programy harm reduction realizovat, aby přispěly ke snižování zdravotních rizik, jimž jsou sezónní uživatelé opia na základě vašich zjištění vystaveni?